

Vzdělání z hlediska teorie statků

Vzdělání jako veřejně poskytovaný statek

- Veřejně poskytovaný statek (worthy goods) (institucionální hledisko) – veřejná volba
- Ty mohou mít charakter jednotlivých typů statků (ekonomický, charakter spotřeby – smíšený statek, soukromý statek s pozitivní externalitou x povinná školní docházka)
- Garance x produkce
- Financování (soukromá spoluúčast)

Veřejné služby ve vzdělávání

- Služby vytvořené, organizované nebo regulované orgánem veřejné správy k zajištění, aby byla služba poskytována způsobem, který lze považovat za nezbytný pro uspokojení společenských potřeb při respektování principu subsidiarity (Vláda ČR).
- Základní služby – (základní, střední, vysokoškolské)
- Vědecko-výzkumné služby
- Doplnkové služby (stravování, ubytování, mimoškolních aktivit) (Benčo, 2005)

Všeobecná správa

- Státní správa – MŠMT, Česká školní inspekce, krajské úřady, obecní úřady, obce s rozšířenou působností, ředitelé škol a školských zařízení
- Samospráva – kraje, obce, školské rady, vysoká stupeň autonomie vysokého školství

MŠMT

- Výkon dle oblastí – skupiny (7)
- Zřizuje účelová odborná zařízení:
- Výzkumný ústav pedagogický, <http://www.vuppraha.cz/>
- Národní ústav odborného vzdělávání, www.nuov.cz
<http://www.narodni-kvalifikace.cz/>
- Centrum pro studium vysokého školství, <http://www.csvs.cz/>
- Národní institut dětí a mládeže, www.nidm.cz
- Institut pedagogicko-psychologického poradenství, www.ippp.cz
- Národní institut pro další vzdělávání, <http://www.nidv.cz/cs/>
- Ústav pro informace ve vzdělávání, www.uiv.cz
- Centrum pro hodnocení výsledků vzdělávání , <http://www.ceremat.cz/>

Funkce ministerstva

- Stanovuje základní principy financování škol a školských zařízení
- Podklady pro sestavování návrhu státního rozpočtu
- Zásady pro přiděl finančních prostředků
- Přímou přiděluje prostředky školám, které zřizuje, církevním školám, veřejným vysokým školám a v nepatrné míře soukromým vysokým školám
- Přiděluje prostředky krajům
- Stanovuje podmínky poskytování dotací soukromým školám a školským zařízením
- Kontroluje využití přidělených prostředků

Produkce vzdělávání

2.9.2. Zastoupení soukromých a církevních škol

Zastoupení soukromých a církevních škol a jejich žáků na jednotlivých úrovních vzdělávání v %

Školy	2006/07				2007/08				2008/09			
	Školy		Žáci		Školy		Žáci		Školy		Žáci	
	soukromé	církevní	soukromé	církevní	soukromé	církevní	soukromé	církevní	soukromé	církevní	soukromé	církevní
Mateřské školy	1,5	0,5	1,1	0,3	1,6	0,5	1,1	0,3	1,7	0,5	1,2	0,3
Základní školy	1,5	0,9	0,5	0,5	1,5	0,9	0,6	0,6	1,6	1,0	0,6	0,6
Střední školy (ISCED 3 i 4)	21,9	2,5	13,6	1,6	22,7	2,5	13,7	1,6	23,2	2,5	14,0	1,7
Konzervatoře	11,1	11,1	5,8	4,9	15,8	10,5	7,2	4,9	16,7	11,1	7,3	5,2
Vyšší odborné školy	27,6	6,9	29,6	6,2	26,6	6,8	29,6	5,8	26,6	6,5	29,1	5,7
Vysoké školy	60,3	0	9,8	0	61,8	0	11,9	0	63,3	0	13,7	0

Pramen: ÚIV

Tabulka 8.5 Počet škol a školských zařízení podle typu zařízení a poskytovatele mimo VŠ v ČR
(v jednotkách a v %)

Typ školy a školského zařízení	ZISK	NNO+oNO	VERE	Celkem
Předškolní vzdělávání	67 (1,3 %)	59 (1,1 %)	5 048 (97,5 %)	5 174
Základní vzdělávání	41 (0,9 %)	69 (1,5 %)	4 449 (97,6 %)	4 559
Střední školy	323 (17,6 %)	108 (5,9 %)	1 405 (76,5 %)	1 836
Vzdělávání v konzervatořích	1 (5,6 %)	3 (16,7 %)	14 (77,7 %)	18
Vyšší odborné vzdělávání	52 (27,0 %)	19 (9,9 %)	121 (63,1 %)	192
Základní umělecké a jazykové školy	211 (29,1 %)	32 (4,4 %)	481 (66,5 %)	724
Zájmové a další vzdělávání	52 (1,0 %)	85 (1,6 %)	4 980 (97,4 %)	5 117
Školská výchovná a ubytovací zařízení	30 (3,9 %)	38 (5,0 %)	686 (91,1 %)	754
Zařízení pro výkon ústavní, ochranné výchovy	4 (1,5 %)	9 (3,4 %)	248 (95,1 %)	261
Školská poradenská zařízení	7 (3,4 %)	7 (3,4 %)	192 (93,2 %)	206
Školská zařízení školního stravování	171 (1,9 %)	103 (1,2 %)	8 535 (96,9 %)	8 809
Školská účelová zařízení	44 (10,7 %)	31 (7,6 %)	334 (81,7 %)	409
Celkem	1 003 (3,6 %)	563 (2,0 %)	26 493 (94,4 %)	28 059

Zdroj: (Prouzová, 2006), upraveno

Financování školství

- V rozhodující míře z veřejných rozpočtů (státního, ÚSC)
- Normativní financování (1992) x financování na instituci – financování neinvestičních výdajů (investiční výdaje nenormativně)

Financování

Makroekonomické ukazatele školství

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008 ¹⁾
HDP v mld Kč v běžných cenách (sezónně očištěno)	2 464,9	2 577,6	2 812,8	2 982,2	3 218,7	3 533,6	3705,7
Veřejné výdaje na školství v mld Kč, v běžné ceny	108,5	115,9	123,0	130,3	142,8	153,0	151,0
Výdaje na školství v relaci k HDP v %	4,5	4,5	4,4	4,4	4,4	4,3	4,1

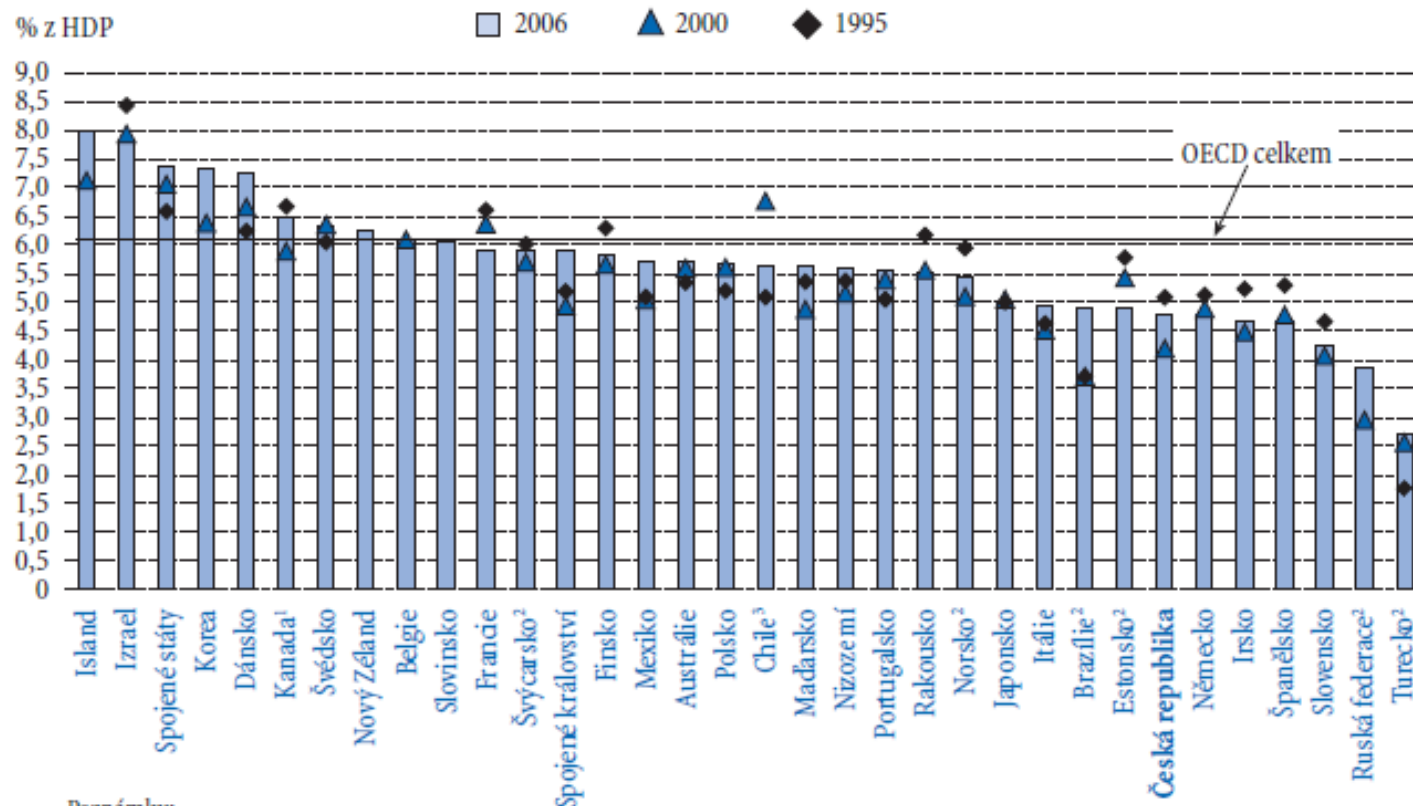
Pramen: ÚIV

¹⁾ Meziroční snížení výdajů v roce 2008 je dáno aplikací zákona 26/2008 Sb. Nevyčerpané prostředky organizačních složek státu se již nepřevádějí do rezervního fondu a nejsou tak zahrnuty ve výdajích za rok 2008.

Výdaje na vzdělávání jako procento HDP (1995, 2000, 2006)

(Investice do vzdělávání jako podíl vzhledem k HDP, jedná o výdaje do vzdělávání v soukromých i veřejných institucích z veřejných i soukromých zdrojů.)

Země OECD vydají v průměru na vzdělávání 6,1 % svého kolektivního HDP. Mezi roky 1995 a 2006 byl v téměř polovině z 28 zemí OECD a partnerských zemí s dostupnými údaji nárůst výdajů do vzdělávání nižší než nárůst národního důchodu.

Poznámky:

1. Údaje za rok 2005 místo 2006.
2. Pouze veřejné výdaje, ve Švýcarsku pouze výdaje na terciární vzdělávání.
3. Údaje za rok 2007 místo 2006.

Země jsou seřazeny sestupně podle celkových výdajů z veřejných i soukromých zdrojů.

Zdroj: OECD. Tabulka 2.1, Annex 3 (www.oecd.org/edu/eag2009)

Výdaje na žáka/studenta

- výdaje na žáka v primárním až sekundárním vzdělávání činí v průměru v zemích OECD 7 283 US \$
 - v zemích EU jde o 7 364 US \$ a v ČR o 4 532 US \$
- výdaje na studenta v terciárním vzdělávání činí v zemích OECD v průměru 12 336 US \$, výdaje na vlastní vzdělávání 8 418 US \$
 - v zemích EU jde o 11 520, resp. 7 302 US \$ a v ČR o 7 989, resp. 6 376 US \$

Financování

Tabulka 1: Klasifikace výdajů na vzdělávání

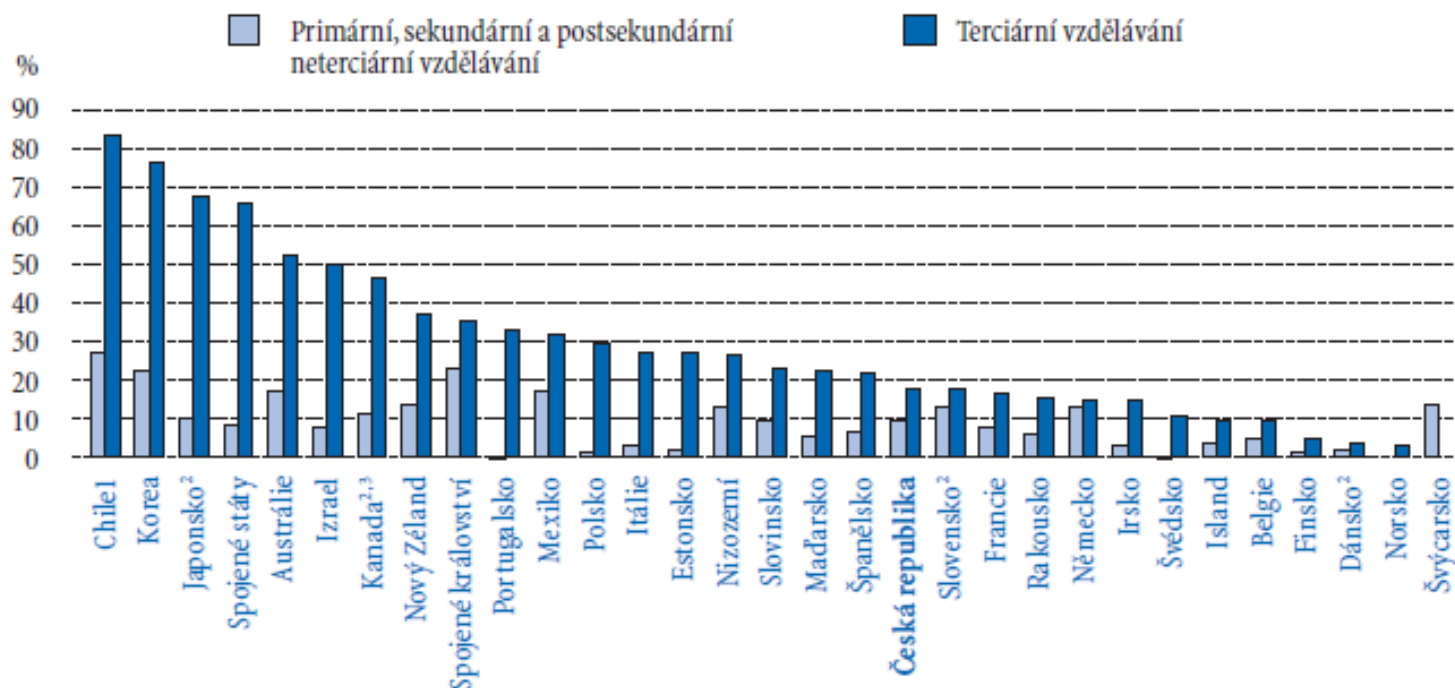
	Výdaje na vzdělávací instituce (např. školy, univerzity, administrativa ve vzdělávání, služby studentům)	Výdaje mimo vzdělávací instituce (např. soukromý nákup zboží a služeb souvisejících se vzděláváním, včetně soukromého vyučování)
Výdaje na vlastní vzdělávání	např. veřejné výdaje na vlastní vzdělávání ve vzdělávacích institucích	např. státní dotace na soukromé výdaje za učebnice
	např. dotované soukromé výdaje na vlastní vzdělávání ve vzdělávacích institucích	např. soukromé výdaje na učebnice a další školní pomůcky
	např. soukromé výdaje na školství	
Výdaje na výzkum a vývoj	např. veřejné výdaje na univerzitní výzkum	
	např. soukromé finanční prostředky na výzkum a vývoj ve vzdělávacích institucích	
Výdaje na školské služby jiného charakteru než vlastní vzdělávání	např. veřejné výdaje na služby, jako je školní stravování, doprava do školy, ubytování v kampusu	např. veřejné dotace na výdaje studentů spojené s životními náklady nebo dotace na zlevněné jízdné
	např. soukromé výdaje na platby za školské služby	např. soukromé výdaje spojené s životními náklady nebo dotace na zlevněné jízdné

	veřejné zdroje
	soukromé zdroje
	soukromé zdroje s veřejnou dotací

Podíl soukromých výdajů na vzdělávání (2006)

(Jedná se o podíl soukromých výdajů na vzdělávání z celkových výdajů na vzdělávání.)

V průměru více než 90 % všech výdajů na primární a sekundární vzdělávání pochází v zemích OECD z veřejných zdrojů, v žádné zemi s výjimkou Koreje, Spojeného království a partnerské země Chile se nejedná o méně než 80 %. Terciární vzdělávání je ze soukromých zdrojů financováno v mnohem větší míře, i když podíly soukromých zdrojů se v jednotlivých zemích velice liší. Pohybují se od méně než 5 % v Dánsku, Finsku a Norsku až do více než 40 % v Austrálii, Kanadě, Japonsku, Spojených státech a v partnerské zemi Chile. Stejně jako v případě míry graduace a míry vstupu do terciárního vzdělávání má zejména v Austrálii a na Novém Zélandu na podíl soukromých výdajů v terciárním vzdělávání vliv podíl počtu zahraničních studentů spolu se způsobem financování jejich studia.

Poznámky:

1. Údaje za rok 2007.

2. Některé vzdělávací úrovně jsou uvedeny v jiných.

3. Údaje za rok 2005.

Země jsou seřazeny sestupně podle podílu soukromých výdajů na terciární vzdělávací úrovni.

Zdroj: OECD. Tabulka B3.2a a B3.2b, Annex 3 (www.oecd.org/edu/eag2009)

Veřejné a soukromé výdaje na vzdělávání

- v průměru 91 % výdajů na primární, sekundární a postsekundární neterciární vzdělávání pochází z veřejných zdrojů (země EU 93 %, **ČR 91 %**)
- v terciárním vzdělávání tvoří veřejné výdaje v průměru zemí OECD 73 % všech výdajů (země EU 81 %, **ČR 82 %**),
- v preprimárním vzdělávání tvoří soukromé výdaje v průměru 19 % všech výdajů (země EU 12 %, **ČR 9 %**)
- země OECD vydají v průměru 13,3 % svých veřejných výdajů na vzdělávání (země EU 12,2 %, **ČR 10,1 %**), z toho
 - na primární, sekundární a postsekundární neterciární vzdělávání v průměru 9,0 % (země EU 8,1 %, **ČR 6,5 %**)
 - na terciární vzdělávání v průměru 3,1 % (země EU 2,9 %, **ČR 2,3 %**)

Proč poskytovat a financovat
veřejně?

Možné odpovědi...

- Společenské užitky (externality) (individuální versus společenské) – teorie LK
- Asymetrické informace
- Možnost vzniku monopolu
- Právo na vzdělání – spravedlnost při poskytování vzdělávání, rovnost v příležitosti na dosažení určitého druhu a stupně vzdělání => přístup k minimálnímu množství vzdělání (kolektivní statek) (listina základních lidských práv a svobod)

Listina základních lidských práv a svobod

Čl. 33:

- (1) Každý má právo na vzdělání. Školní docházka je povinná po dobu, kterou stanoví zákon.
- (2) Občané mají právo na bezplatné vzdělání v základních a středních školách, podle schopnosti občana a možnosti společnosti též na vysokých školách.
- (3) Zřizovat jiné školy státní a vyučovat na nich lze jen za podmínek stanovených zákonem, na takových školách se může vzdělání poskytovat za úhradu.
- (4) Zákon stanoví, za jakých podmínek mají občané při studiu právo na pomoc státu.

Čl. 25:

Občanům příslušejícím k národnostním a etnickým menšinám se za podmínek stanovených zákonem zaručuje též právo na vzdělání v jejich jazyku.